

www.healthied.govt.nz
www.pplunket.org.nz
www.medsafe.govt.nz

Telefoni ki he tokangakina e mō'ui lelei 'o e ki'i leka, pe fanau: 0800 611 116, 'oku tai e nēesi lesisita 'oku faingamālie ki ha fale'i houa 24 he aho

Senita ki he me'a kona: 0800 poison/ 0800 764 766

NGAAHI UEPISAITI PEA MO FIKA TELEFONI 'AONGA

NGĀUE'AKI E NGAahi FAITO'O 'IHE FOUNGA Totonu mo Malu

Ngāue'aki pe 'a e faito'o ki he tokotaha koia 'oku tohi ai hono hingoa 'ihe leipolo 'o e faito'o

Lau kotoa e ngaahi fakamatala oku 'omai 'aki mo e faito'o

To e vakai'i ma'u pe 'a e leipolo he faito'o kimu'a pea ke toki 'oange e faito'o

'Oua teke ui e ngaahi vai/ fo'i 'akau faito'o 'a e kau leka ko ha lole

'Oku 'ikai ke fua tatau 'a e sepuni ti pea moe sepuni faito'o 5ml

'Eke ki he tokotaha ma'u mafai fale'i mei he kemisi, ki he founga hono si'aki 'oha faito'o 'oku 'ikai toe fiema'u

'Oua teke 'oange pe fakafolo ha fo'i 'esipilini ki ha fanau 'oku ta'u si'i hifo 'i he ta'u 12.

Faka'ehi'ehi mei hano 'oange ha fo'i 'esipilini ki ha taha 'oku puke 'ihe vaillasi, 'oku si'i hifo 'ihe ta'u 19, tukukehe, 'o kapau kuo fakangofua mai 'ehe toketa fakafamili.

TAUHI 'O E NGAahi FAITO'O 'I HA FEITU'U 'OKU MALU

Tauhi e ngaahi faito'o

- 'I ha feitu'u mokomoko, pea mo matu'u, tuku kehe kapu 'oku kehe 'a e fakahinohino 'i he leipolo.

- ko e sai taha, kapau ko ha kopate 'oku loka'l, pe ko ha feitu'u 'oku 'ikai lava e fanau iiki 'o sio kiai, pe tenau a'u kiai.

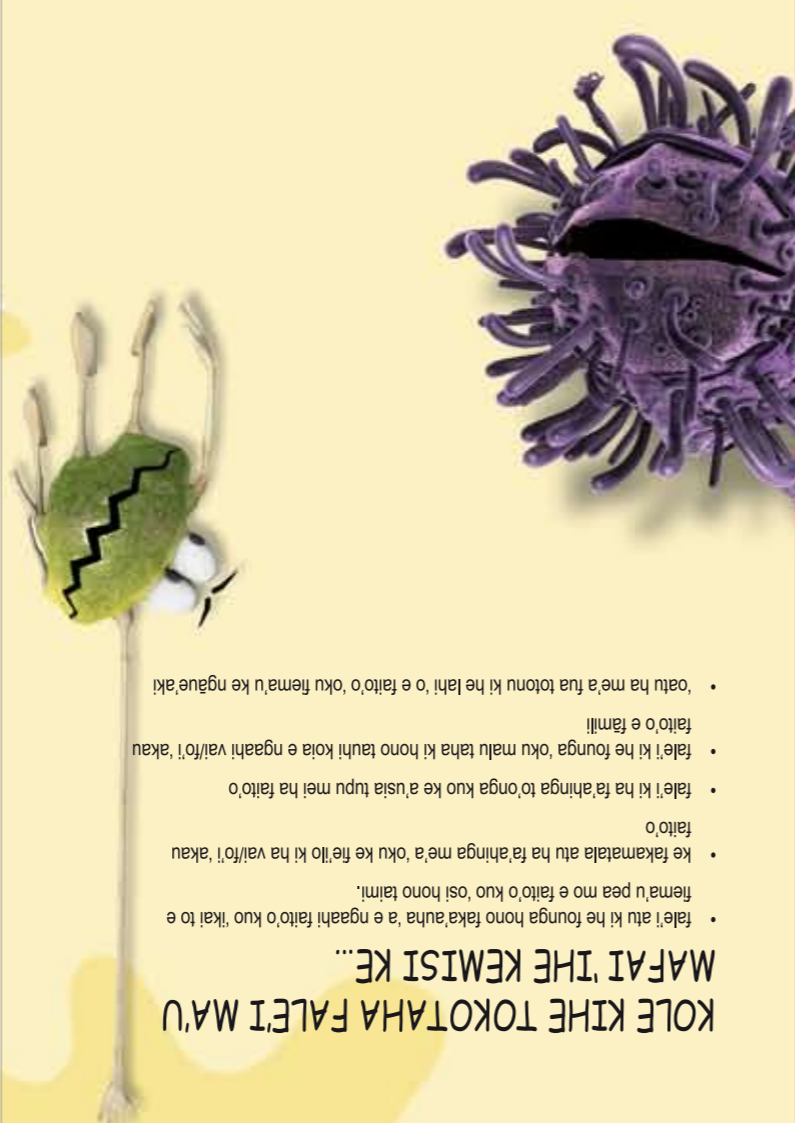
- 'i honau koniteina, pe hina pe koia na'e 'omai 'aki

Vakai'i e ngaahi tapuni, pe 'oku ma'u hono tapuni'i.

Ki hono faka'ehi'ehi mei ha fakatu'utamaki 'o e kona'

- 'oua 'aupito na'a tauhi pe fa'o e ngaahi faito'o 'i ha koniteina fa'o'anga me'akai pe 'ai 'anga inu

- 'oua 'aupito, na'a si'aki pe laku e ngaahi faito'o 'i he veve

MAFAI 'IHE KEMISI KE... MAFAI 'IHE KEMISI KE...

KOLE KIHE TOKOTAHA FALE'I MA'U

- fale'i atu ki he founga hono fakauha 'a e ngaahi faito'o kuo 'ikai to e fiema'u pea mo e faito'o kuo 'osi hono taimi.
- ke fakamatala atu ha fa'hinga me'a 'oku ke fi'e'ilo ki ha vai/fo'i 'akau faito'o
- fale'i ki ha fa'hinga to'onga kuo ke a'usia tpu mei ha faito'o
- fale'i ki he founga 'oku malu taha ki hono tauhi koia e ngaahi vai/fo'i 'akau faito'o e taimi
- 'oatu ha me'a fua totonu ki he lahi 'o e faito'o 'oku fiema'u ke ngāue'aki

FOUNGA NGĀUE'AKI 'O E NGAahi FAITO'O 'ENITIPAIOTIKI

Lau ma'u pe 'a e leipolo 'i he taimi kotoa pe 'oku ke ngāu'aki ai e faito'o

Vakai'i tu'o ua ma'u pe

- pe ko hai 'oku 'a'ana e vai pe fo'i 'akau faito'o

- taimi ke ngāue'aki ai

- koe ha hono lahi 'oku totonu ke ngaue'aki

- founga fēfē hono ngāue'aki

- ko e hā e loloa e taimi 'oku totonu ke te ngāue'aki ai

Lulu'i ma'u pe 'a e vai faito'o, kimu'a pea toki ngāue'aki

Ngāue'aki ha me'a fua faito'o totonu

- me'a tulu'i pe fanga ki'i pamu fana pelesitiki, 'aia 'oku 'osi tohi pe 'a e fua 'o e mililita he ki'i pamu (syringe)

- sepuni fuololoa ma'ae fanau

- sepuni fua ma'ae fanau iiki, pe ko ha me'a fua vai faito'o ki he kakai lalahi

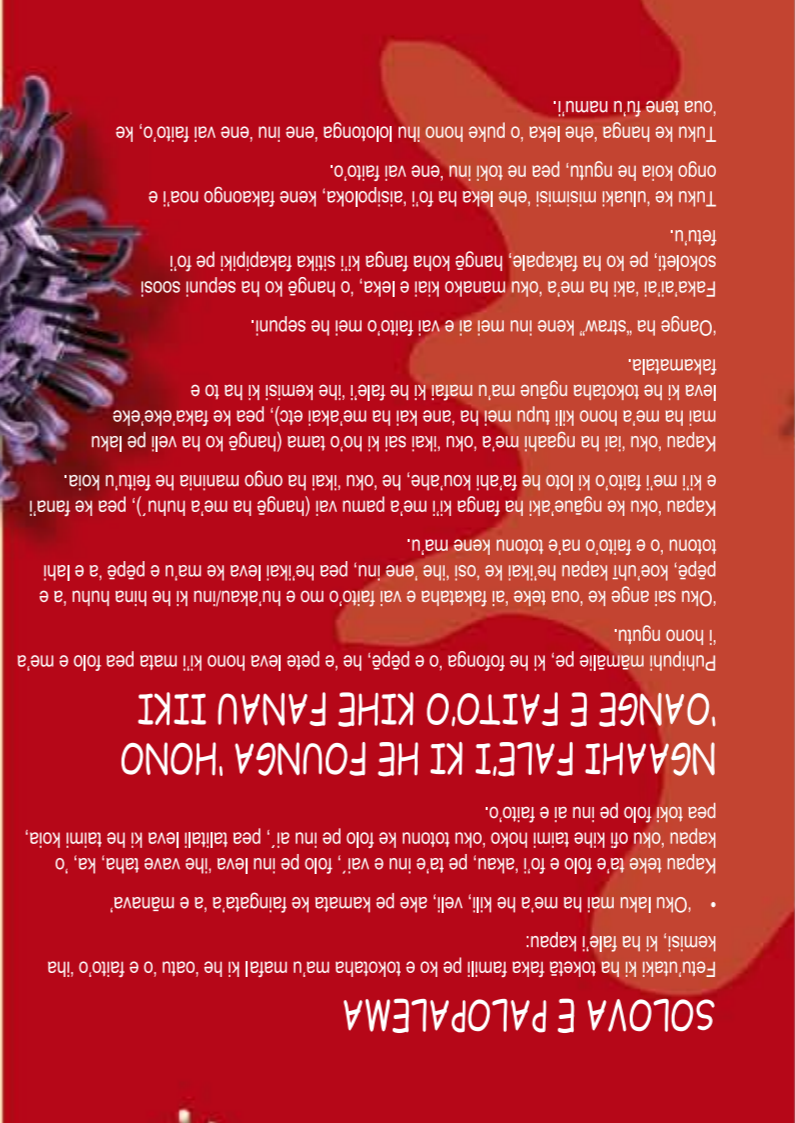
Ngāue'aki e me'a fua kehekehe ki he tokotaha kotoa pe, ke malu'i mei ha fetuku mo pipihi holo e mahaki pe siemu, pea fufulu ma'u pe 'i he holo hono ngāue'aki.

Ki hono vakai'i pe 'oku malu 'a e tapuni, mei he fanau iiki, toe mio'i e tapuni ki mui pea vilo tu'o taha, 'ihe hili hono tapuni'i.

Ngāue'aki pe faito'o ki he hingoa 'oku tohi 'i he leipolo.

'Oku mahu'inga ke ngāue'aki kotoa e faito'o na'e 'omai, ke kakato e ngāue 'a e faito'o, 'o tatau ai pe kapau kuo ngali sai e puke ia.

MANATU'I...NGĀUE'AKI KOTOA, NEONGO PE KOE HĀ!

'OANGE E FAITO'O KIHE FANAU IKI

Puhipuhi māmalie pe, ki he fofonga 'o e pépé, he 'e pete leva hono ki'i mata pea folo e me'a 'i hono ngutu.

'Oku sai ange ke 'oua teke 'ai fakataha e vai faito'o mo e hu'akau/inu ki he hina huhu 'a e pépé. Koe'uh'i kapau he'ikai ke 'osi 'ihe 'ene inu, pea he'ikai leva ke ma'u e pépé 'a e lahi totonu 'o e faito'o na'e totonu kene ma'u.

Kapau 'oku ke ngāue'aki ha fanga ki'i me'a pamu vai ('hange ha me'a huhu'), 'pea ke fanai e ki'i me'i faito'o ki loto he fa'ahi kōu'ane, he 'oku 'ikai ha ongo manina he feitu'u koia.

Kapau 'oku vai ha ngaahi me'a 'oku 'ikai sai ki ho'o tama (hange ko ha veli pe laku mai ha me'a hono ki'i tpu mei ha ane kai ha me'akai etc), 'pea ke fakā'eke'eke sokole'i, pe ko ha fakapele, hange kōha fanga ki'i sika fakapiki pe fo'i fetu'u.

Tuku ke hanga 'ehe leka 'o puke hono inu lolotonga 'ene inu 'ene vai faito'o, ke 'oua tene fu'u namu'i.

SOLOVA E PALOPALEMA

Fetu'utaki ki ha toketa faka famili pe ko e tokotaha ma'u mafai ki he 'oatu 'o e faito'o 'iha kemisi, ki ha fale'i kapau:

- 'Oku laku mai ha me'a he ki'i, veli, ake pe kamata ke faingata'a 'a e māhava'

Kapau teke ta'e folo e fo'i 'akau, pe ta'e inu e vai', folo pe inu leva 'ihe vave taha, ka, 'o kapau 'oku ofi kihe taimi hoko 'oku totonu ke folo pe inu ai', pea talilali leva ki he taimi koia, pea toki folo pe inu ai e faito'o.

Kapau teke ta'e folo e fo'i 'akau, pe ta'e inu e vai', folo pe inu leva 'ihe vave taha, ka, 'o kapau 'oku ofi kihe taimi hoko 'oku totonu ke folo pe inu ai', pea talilali leva ki he taimi koia, pea toki folo pe inu ai e faito'o.

Kapau 'oku vai ha ngaahi me'a 'oku 'ikai sai ki ho'o tama (hange ko ha veli pe laku mai ha me'a hono ki'i tpu mei ha ane kai ha me'akai etc), 'pea ke fakā'eke'eke sokole'i, pe ko ha fakapele, hange kōha fanga ki'i sika fakapiki pe fo'i fetu'u.

Tuku ke hanga 'ehe leka 'o puke hono inu lolotonga 'ene inu 'ene vai faito'o, ke 'oua tene fu'u namu'i.

Tuku ke hanga 'ehe leka 'o puke hono inu lolotonga 'ene inu 'ene vai faito'o, ke 'oua tene fu'u namu'i.

PHARMAC

Pharmaceutical Management Agency

"Oku loto e PHARMAC ke nau fakamāō ki he Pharmacy Guild ki he paaki e la'i pepa fakamatala ni."

PHARMACY GUILD OF NEW ZEALAND INC

KAPAU 'OKU KE VEIVEI UA PE TA'E PAU'IA, TOE VAKAI'I HONO NGĀUE'AKI FAKAPOTOPOTO 'O E 'ENITIPAIOTIKI

MANATU'I...OKU 'IKAI NGĀUE 'A E 'ENITIPAIOTIKI IA KIHE FOFONU, PE MAHAKI FULUUI

'Oku oia lelei 'aupito 'a e 'entipaiotiki 'o kapau 'oku ngāue'aki 'a e lahi totonu 'o e fo'i 'akau' pe vai 'i he taimi totonu 'o ngāue'aki, pe ko e hā pe 'a e 'o ngāue'aki, pe ko e hā pe 'a e loloa 'o e taimi 'oku 'omai

Ko e ngaahi siemu vailasi 'oku nau fa'a sai pe 'a kinautu pe.

fofonu mo e laetāe.

'Oku 'ikai ngāue 'a e 'entipaiotiki ia ki he ngaahi vailasi koia 'oku nau fakatupu 'a e ngaahi e pekiti'ia.

'Oku mahu'inga ke ngāue'aki kotoa e fo'i 'akau, pe vai 'entipaiotiki, kuo 'omai, 'o tatau ai pe kapau 'oku ke ongo'i sai ange, koe'uh'i ke vave ange 'a e mata'i kotoa atu 'a e fanga ki'i siemu, 'kapau he'ikai teke ngāue'aki kotoa 'a e fo'i 'akau pe vai', 'e malava pe ke hokohoko atu e tpu 'a e pekiti'ia pea hoko leva ke mate ngata'a ki he faito'o'. Kuopau leva ke ngāue'aki ha toe faito'o 'entipaiotiki oku to e malohi mo kehe ange ke tamate 'i 'aki

'Oku fakatupu 'ehe pekiti'ia.

Ko e 'entipaiotiki, ko e faito'o ia 'oku ngāue'aki ki hono tamate'i pe to'o 'a e ngaahi siemu

KAPAU'OKU KE VEIVEI UAPE TA'E PAU'IA, TOE VAKAI'I

HONO NGAUE'AKI FAKAPOTOPO TO 'O E 'ENITIPAIOTIKI

KO HO'O FANGA KI'I "BUGS" KEKE, VALIVALI PEAKE TAUHI.